

Uppföljning av Unesco LUCS

2018-02-20

INLEDNING

Denna rapport är en uppföljning av Unesco LUCS (Lokalt Unescocenter för samverkan) verksamhet 2014–2017, och en del av Unesco LUCS beslut hösten 2017 att påbörja ett förändringsarbete. Rapporten har gjorts av Hassan Hosseini-Kaladjahi, docent i sociologi och Stellan Beckman, fil.stud. i etnologi, under november och december 2017 på uppdrag av Unesco LUCS styrelse.

Unesco LUCS grundades år 2014 av tre svenska kommuner: Botkyrka, Malmö och Eskilstuna.¹ I slutet av 2017 hade antalet medlemmar stigit till 26: ABF-förbundet, Borlänge kommun; Botkyrka kommun; Botkyrkabyggen AB; Eskilstuna kommun; Everland Communications AB; Familjebostäder AB i Göteborg; Futebol dá força; Fryshuset Syd; Tillsammans för Sverige; HFAB (Halmstads Fastighets AB); HSB; Högskolan Dalarna; IRF (Immigranternas Riksförbund); IMER-förbundet; Malmö stad; Malmö FF; Mångkulturellt centrum; Mälardalens högskola; OPAD (The Organization for Poverty Alleviation & Development); RCC (Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland); Rädda Barnen; SIOS (Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige); Stockholms Stadsmission; Södertörns högskola och Vårlyjus.

Föreningens mål är att arbeta mot diskriminering och rasism för att främja mänskliga rättigheter både nationellt och internationellt. Verksamheten arbetar med att samla och sprida kunskap om platsidentitet, social jämlikhet och sammanhållning, interkulturell och interreligiös dialog samt med att utveckla metoder och verktyg för att kunna gå från ord till handling.

Unesco LUCS arbetsmetod bygger på samarbete mellan offentliga sektorn, privata sektorn, lärosäten och civilsamhället. Syftet med samarbetet är att lösa lokala problem som utmanar samhället, det vill säga frågor som enstaka verksamheter inte har möjlighet att lösa själva och som kräver speciella kunskaper och insatser. Detta samarbete ska förverkligas inom de verksamheter som föreningen valt att kalla *kunskapspiloter*.

Enligt manualen som Unesco LUCS kansli delar ut till sina medlemmar är kunskapspiloterna ”verkstäder för samhällsförändring med målet att skapa ny kunskap för arbete på lokal nivå” och ska byggas upp av medlemsorganisationerna själva. Piloterna kan komma att permanentas om de ger önskvärda resultat. Deras arbetsmetoder kan också komma att spridas till andra platser om de visar sig vara lyckosamma.

Representationen i Unesco LUCS styrelse återspeglar de tre sektorer som är aktiva inom föreningen: den offentliga sektorn, lärosäten/akademien och civilsamhället. De organisationer som är representerade i styrelsen 2017 är: SIOS; Rädda Barnen; ABF-förbundet; Futebol dá força; Malmö stad; Eskilstuna kommun; Borlänge kommun; Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland; Mälardalens högskola och Södertörns högskola. Svenska Unescorådet har en permanent plats i styrelsen för att säkerställa att Unescos agenda återspeglas i verksamheten. De tre kommuner som grundade Unesco LUCS har även de permanenta platser i styrelsen. Ordförande för föreningen är sedan 2014 en politiker utsedd av Socialdemokraterna i Botkyrka kommun.

Som stöd till verksamheten har Unesco LUCS en rådgivande kommitté (advisory

1. Idé- och projektperioden för Unesco LUCS började redan år 2010. För mer information om denna period se Bilaga 2.

board) med politiker, tjänstemän, forskare och aktivister som har kunskap, erfarenheter och nätverk inom olika områden. De agerar som ambassadörer för Unesco LUCS. I skrivande stund har kommittén nio medlemmar.

Föreningens administrativa arbete utförs av ett kansli som är placerat vid Mångkulturellt centrum i Fittja. Där arbetar för närvarande fyra personer: en verksamhetsansvarig (20 %), en koordinator och ansvarig för medlemskontakter (50 %), en kommunikatör (25 %) och en ekonom (5 %). Tillsammans utgör dessa deltidstjänster en heltidstjänst. Kansliet arbetar på uppdrag av styrelsen med att ge administrativt stöd till styrelsen och medlemmarna, skapa fungerande relationer och kommunikation mellan dem samt dokumentera genomförda arbeten.

Kansliets arbete finansieras av medlemsavgifter. Medlemsavgiften för föreningar är 500–2 000 kronor beroende på deras lokala, regionala eller nationella position. För kommuner varierar den mellan 25 000 och 150 000 kronor beroende på kommunens befolkningsstorlek och landstings- och länsbaserade verksamheter. Bostadsbolag betalar 50 000, mindre företag mellan 10 000 och 150 000 kronor beroende på deras omsättning och för lärosäten är avgiften 5 000 kronor.

SYFTET MED UPPFÖLJNINGEN

Enligt överenskommelse med Unesco LUCS styrelse är syftet med uppföljningen:

- ◆ att fokusera på relationen mellan kansliet och medlemmarna. Vi kommer att ta reda på *hur* denna relation har fungerat, *vad* man har lyckats med, vilka svårigheter som *kvarstår* samt *hur* dessa kan åtgärdas.
- ◆ att granska relationerna *mellan* de olika medlemsorganisationerna, *fånga upp* svårigheter som finns i dessa relationer och *föreslå* nödvändiga åtgärder.
- ◆ att *studera kunskapspiloterna* för att ta reda på vilka piloter vi anser värdefulla att lyfta fram. Redogöra för *vad* man kommit fram till och *vilka* arbetsmetoder som kan spridas inför nya piloter eller andra kommande verksamheter.

INSAMLINGSMETOD

Vid insamlingen av materialet har flera kvalitativa metoder använts:

- ◆ Vi har läst ett stort antal dokument som producerats av såväl Unesco LUCS kansli och styrelse som av dess medlemmar (i anknytning till deras piloter). Vi har också gått igenom informationen på föreningens hemsida.
- ◆ Vi har under november och december 2017 deltagit i två konferenser och ett styrelsemöte som organiserats av kansliet och medlemmar i Unesco LUCS.
- ◆ Vi har intervjuat följande personer från styrelsen och medlemsorganisationer: Cina Gerdin (Botkyrkabyggen AB); Marita Castro (Vår ljus; Träffpunkt Syd); Tomas Axelsson (Högskolan Dalarna); Ihsan Kellecioglu (Rädda Barnen); Jafar Muqhal (IRF); René León Rosales (IMER-förbundet); Vedad Begovic (Eskilstuna kommun); Helena Blomberg (HFAB); Marcus Hjelm (Borlänge kommun); Erik Holmberg (Stads-

missionen); Cecilia Safaee (Futebol dá Força); Johanna Sjöwall (Malmö stad); Helena Rojas (Botkyrka kommun); Marita Skog (Eskilstuna kommun); David Thurfjell (Södertörns högskola) samt Jens Sjöström (Botkyrka kommun). En del av informanterna har intervjuats per telefon.

- ◆ Vi har stämt av faktauppgifter med kansliet löpande under arbetets gång.

UPPFÖLJNINGENS RESULTAT

Vi redogör för resultatet av uppföljningen i sex avsnitt. I det första avsnittet presenterar vi den externa verksamhet som våra informanter tagit upp. Den innefattar konferenser, workshops, utdelning av stipendier och andra former av aktiviteter som inte kretsar kring enskilda piloter. I det andra lyfter vi fram några av de positiva synpunkter som framkom under intervjuerna. I det tredje presenteras de utmaningar som våra informanter har berättat om. I det fjärde redogör vi för vilka grupper vi anser har ansvaret för dessa utmaningar. I det femte ger vi en utförligare presentation av de kunskapspiloter som vi bedömer kan vara värda att implementera i andra sammanhang. Här diskuterar vi även anledningen till att vi valt dem. I det sjätte och avslutande avsnittet redogör vi slutligen för våra rekommendationer för att förbättra föreningens verksamhet.

Unesco LUCS externa verksamhet

Unesco LUCS viktigaste arbete sedan starten är kunskapspiloterna. Verksamhetens målsättning var att organisera 20 piloter till våren 2018. I realiteten är 17 piloter aktiva och 2 under uppbyggnad. Vi måste även poängtera att några av de piloter som genomförts eller fortfarande genomförs var aktiva redan före 2014 och att de anslöt sig till Unesco LUCS först när föreningen startades. Piloternas praktiska arbete utförs i första hand av medlemmarna som är med i föreningen. Kansliets och styrelsens roll i dessa fall är främst samordning och rådgivning.

Nedan följer en lista på de piloter som för närvarande utvecklas, pågår eller är på väg att avslutas inom Unesco LUCS. En mer detaljerad lista med beskrivning av piloternas verksamhet och vilka som är delaktiga i dem finns i Bilaga 1 i slutet av rapporten.

- ◆ Handlingsplan mot diskriminering (Malmö)
- ◆ Jämlikhetsdata (Botkyrka)
- ◆ Bilders Makt (MKC)
- ◆ Botkyrka fördomsfritt/Stoppa ryktet (Botkyrka)
- ◆ Flyktingguide/språkvän (Eskilstuna)
- ◆ Interreligiösa nätverket (Eskilstuna)
- ◆ På lika villkor (Rädda Barnen)
- ◆ Forskningscirkel om normkritik som metod (Malmö)
- ◆ Centrum Afrofobi (Malmö)
- ◆ Antiryktesarbete (Borlänge)
- ◆ Välkomstjobb (HFAB)

- ◆ Jämlik vård (Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland)
- ◆ Postkolonialt forum (ABF)
- ◆ Boendekraft (Botkyrkabyggen)
- ◆ Våldsbejakande extremism (Borlänge)
- ◆ Fotboll mot rasism (MFF)
- ◆ Digital Dialog (Everland Communications)
- ◆ Träffpunkt Syd (Vårlyjus)
- ◆ Interkulturellt flyktingmottagande (Botkyrka)
- ◆ Interkulturell modellskola (Botkyrka)

Bortsett från organisering och genomförande av dessa piloter har Unesco LUCS sedan starten år 2014 anordnat och organiserat lokala, nationella och internationella konferenser samt seminarier och workshops. Detta har man sett som en metod för att såväl internt som externt kommunicera vad som pågår inom föreningen. Nedan följer en presentation av dessa i kronologisk ordning:

- ◆ Invigning 9 maj 2014 med samtal om Unesco LUCS svenska pilotprojekt. Moderator *Alexandra Pascalidou*, journalist och debattör. Deltog gjorde: *Helena Rojas* (Botkyrka); *Tom Roodro & Katarina Fehir* (Malmö); *Vedad Begovic* (Eskilstuna) och *Marcus Hjelm* (Borlänge). Invigningstal av Jens Sjöström, styrelseordförande i Unesco LUCS; Mikael Damberg, riksdagsledamot (s); Marcello Scarone Azzi, Senior Specialist, Unesco och Inger Davidsson, ordförande i Svenska Unescorådet. Panelsamtal med Onno Seero, Former director institutional relations Unescocat; Marcello Scarone Azzi, Senior Specialist, Unesco; Daniel de Torres, Council of Europe (expert Intercultural Cities); Klaus Dik Nielsen, Open Society Institute; Mats Djurberg, generalsekreterare Svenska Unescorådet; Soledad Piñero Misa, Advisory Board, vd Retoy samt Helena Rojas, projektledare, Unesco LUCS

- ◆ Omvärldskonferens 2 december 2014. Föreläsare från nätverket höll exklusiva framtidsspaningar för medlemmarna i Unesco LUCS nätverk. Med bland annat Hans Abrahamsson, Göteborgs universitet Ihsan Kellecioglu, nationell samordnare på Rädda Barnen Lisa Kings, forskare och sociolog från Södertörns högskola samt Yaman Al-Zubaidi från Diskrimineringsombudsmannen.

- ◆ Öppet seminarium för medlemmarna 18 maj 2015 på Mångkulturellt centrum. Vilken roll spelar media för att stärka samtalet kring framtid och lokal identitet? Hur skapas en verkstad där förvaltning, forskning och civilsamhälle gemensamt bygger ny kunskap? Exempel från Borlänge kommun med filmen ”Trevligt folk” och från Malmös stads arbete med forskningscirklar med fokus på normkritisk metod.

- ◆ ”Från det internationella till det lokala”, seminarium på MR-dagarna i Göteborg 10 november 2015: *Vilka är utmaningarna och metoderna när Lokalt Unesco-center för samverkan kopplar ihop politik och förvaltning, föreningar, civilsamhälle och forskning?* Utmaningar i Sverige – Rädda Barnen om skillnader i uppväxtvillkor mellan olika grupper av barn i Sverige samt om fattigdom och socioekonomiskt utsatta bostadsområden, segregation och strukturell diskriminering. Panelsamtal med representanter från Unescopiloter kring hållbar samhällsutveckling. Helena Rojas, Antirykteskampanjen, Botkyrka; Hinda Talal, Rädda Barnen, Göteborg; Jenny

Malmsten, På Lika Villkor, Malmö stad samt René León Rosales, Arbete mot afrofobi, Uppsala universitet.

- ◆ ”Tro och handling – religiösa samfund som sociala aktörer” Omvärldskonferens december 2015 med samfund och församlingar som dagligen arbetar med att organisera läxhjälp, hemtjänst, stöd för flyktingar och med att informera, bygga webbsidor och delta i samhällsdebatten. Konferensens syfte var att dessa och andra intresserade från nätverket fick göra en gemensam omvärldsspaning och föra ett lärande samtal kring interreligiös dialog, religionens roll i samhället och social hållbarhet.

- ◆ ”Civil Society Activism for Sustainable Cities. Urban community work in Stockholm, Johannesburg, New York and Paris”, omvärldskonferens december 2015 på Mångkulturellt Centrum. Organiserad av Unesco MOST (Management of Social Transformation) i samarbete med Unesco LUCS, REMESO (Institutet för forskning om migration, etnicitet och samhälle på Linköpings Universitet), Arena idé, och IMER-förbundet.

- ◆ ”Debatt om extremism”, november 2015. Organiserad av Immigranternas Riksförbund på Mångkulturellt centrum. I debatten deltog Mona Sahlin, nationell samordnare mot våldsbejakande extremism; Jan Hjärpe, professor; Mattias Gardell, professor; Faten Mahdi Al-Hussaini, ledamot i norska stortinget och Felix Unogwo, projektledare från Open Skåne).

- ◆ ”13 FÖR 13”, konferens april 2016 i Eskilstuna. Organiserad av Unesco LUCS. Syftet med konferensen var att genom dialog med insatta och kritiska vänner hitta konkreta lösningar för att förbättra bostadsområdena för 13-åringar runt om i landet.

- ◆ ”Fotboll som social arena”, konferens maj 2016 i Malmö, i samband med turneringen Fotboll mot Rasism. Organiserad av Unesco LUCS i samarbete med Malmö högskola; Rädda Barnen, Malmö stad; Futebol dá Força med flera. Målgruppen var idrottssamordnare, tränare, ungdomsledare, tjänstemän, politiker och andra intresserade.

- ◆ ”Att våga se ojämlikheten i Sverige”, seminarium juli 2016 i Almedalen. Arrangerat av Unesco LUCS och Botkyrka kommun. Deltagare: Paul Lappalainen, styrelsemedlem Unesco LUCS; Yamam Al-Zubaidi, Riksteatern och Europeiska kommissionen; Stellan Gärde, Apply Human Rights och Internationella juristkommissionen och Helena Rojas utvecklingschef Botkyrka kommun och samordnare för Unesco LUCS. Moderator: Paula Lejonkula.

- ◆ ”Ett universellt medel för jämställdhet och integration mot rasism”, panel-samtal i juli 2016 i Almedalen. Arrangerat av IFK Tumba Fotboll, Futebol dá Força, Konyaspor och Unesco LUCS. Panelen bestod av Melissa Besara, Futebol dá Força och IFK Tumba Fotboll; Saleh Karrani, Konyaspor; Leif Magnusson, Unesco LUCS och IFK Tumba Fotboll och Lillemor Lindell, Riksidrottsförbundet. Moderator: Abdigani Abdi (Multicoach).

- ◆ ”Socialt jämlika platser fria från rasism och diskriminering? Från de globala utmaningarna till den lokala praktiken”, omvärldskonferens december 2016. Organiserad av Unesco LUCS. Under konferensen presenterades olika utvärderingar av jämlikhetsarbete, dessutom panelsamtal om interkulturell och interreligiös praktik för jämlikhet och delaktighet.

- ◆ ”Rätten till jämlikhet”, spridningskonferens mars 2017. Organiserad av Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland (Unesco LUCS-medlem). Under konferensen berättade projektledaren Arja Leppänen och hennes samarbetspartner om genomförandet av kunskapspiloten Jämlik vård som sprider information om vikten av cancerprevention bland befolkningen i olika invandrartäta områden i Botkyrka kommun.
- ◆ Spridningskonferens och lansering av kunskapspiloten ”Bilders Makt”, maj 2017. På och organiserad av Mångkulturellt centrum. Om bilders roll i spridande av fördomar och stereotyper. Under konferensen presenterades den nätbaserade bildbanken Bilders Makt som riktar sig till skolor, folkbildningen, organisationer och allmänheten. Sidan lanserades maj 2017.
- ◆ ”Elefanten i rummet – om interkulturellt flyktingmottagande”, samtal juli 2017 i Almedalen. Arrangerat av Unesco LUCS i samarbete med Botkyrka kommun. Phil Wood, en av huvudförfattarna bakom Europarådets ”White paper on intercultural dialogue – living together as equals in dignity” diskuterade med Ebba Östlin (s), kommunstyrelsens ordförande i Botkyrka. Samtalet fokuserade på skillnaden mellan traditionellt och interkulturellt flyktingmottagande.
- ◆ Konferens och workshop, november 2017, arrangerad av Familjebostäder (Unesco LUCS medlem) i Bergsjön i Göteborg i samarbete med Unesco LUCS. Under denna konferens och workshop samlades synpunkter från lokala och externa deltagare med intresse och erfarenheter av områdesutveckling, arbete och sysselsättning. Syftet var att bidra till och få fram en konkret handlingsplan med åtgärder som på kort och lång sikt kan genomföras i ett bostadsområde för att skapa fler möjligheter till arbete.
- ◆ ”Kommuner har makten att främja lika rätt, men viljan? För detta krävs konkreta krav från det civila samhället – på rollerna som arbetsgivare, serviceorgan och upphandlare”, föreläsning november 2017 på MR-dagarna i Jönköping. Föreläsare var Paul Lappalainen från Unesco LUCS styrelse.
- ◆ ”Fler delar staden. En konferens om inkludering och interkulturell utveckling på lokalnivå”, december 2017 på Mångkulturellt centrum. Organiserad av Unesco LUCS. Under denna konferens talade Phil Wood om ”Much achieved, but bigger challenges to come” och Hans Abrahamsson om ”Agenda 2030 i vår tids samhällsordning – Ett freds- och utvecklingsteoretiskt perspektiv på folkhälsans roll för ett hållbart och motståndskraftigt samhälle”.

På de flesta konferenser har medlemmarna i Unesco LUCS haft möjlighet att presentera arbetet med sina piloter för de andra i föreningen för att få deras synpunkter på det som genomförs. Merparten av arbetet med konferenser, workshops och seminarier har arrangerats av kansliet. Vi vill också poängtera att kansliet, på uppdrag av styrelsen, har skapat en webbsida för att sprida kunskap om föreningens verksamhet till LUCS medlemmar och allmänheten. Webbsidan har både en intern och en extern avdelning. Den interna är riktad till endast LUCS medlemmar. Där kan medlemmar, styrelsen och kansliet kommunicera med varandra

Under dessa år har Unesco LUCS styrelse delat ut två stipendier till två personer

som varit aktiva inom området mänskliga rättigheter. Detta stipendium riktar sig till en person som verkar i Unesco LUCS anda, som strävar efter att främja lokal utveckling och verkar för ett hållbart interkulturellt samhälle. Stipendiet omfattar:

- 1) En engångssumma om 10 000 kr.
- 2) Ett inspirationsmöte med en av de tre kommunerna som grundade Unesco LUCS.
- 3) Ett besök till Unesco Paris med två dagars program på plats.

Första stipendiaten, år 2015, var Sauda Luzze, 20 år från Alby i Botkyrka. Luzze driver bland annat #Afro och är engagerad i Demokratiödling. #Afro är en samtalsgrupp i Alby med afrosvenska ungdomar. Demokratiödling är ett projekt med ambitionen att väcka ungdomars intresse för odling, ledarskap och hållbar utveckling.

Det andra stipendiet, 2017, gick till Rami Al-Khamisi som studerar juridik och är särskilt engagerad i frågan ”rörelsejuridik”. År 2015 skrev han rapporten ”Rörelsejurister” där han försöker inspirera studenter och jurister till ett samhällskritiskt perspektiv och till att arbeta för tillgång till rättvisa och juridisk rådgivning för underprivilegierade grupper i samhälle.

Positiva synpunkter

Vi vill först lyfta fram några positiva åsikter som har framförts av informanterna under intervjuerna. Bland annat bedöms Unesco LUCS efter fyra års praktiska erfarenheter fortfarande som intressant och meningsfull.

En av de viktigaste anledningarna till dessa positiva värderingar är målet för verksamheten: att stödja utvecklingen av social sammanhållning, jämlikhet och mänskliga rättigheter. En informant förklarar att denne *sympatiserar med grundtanken om social hållbarhet och ett gott samhälle*. En annan informant betonar *visionen och idén kring samverkan för att skapa ett inkluderande samhälle som mest intressant*. En tredje anser att Unesco LUCS är en *unik plattform*.²

Något som också uppfattas som mycket positivt är föreningens ambition att stärka samarbetet mellan offentliga sektorn, privata sektorn, lärosäten och civilsamhället för att tillsammans lösa samhällsproblem som aktörer från dessa sektorer inte kan lösa själva. Man finner det betydelsefullt att LUCS för samman personer och organisationer som *kämpar för liknande frågor*. Föreningen bedöms som intressant, både i sin helhet och utifrån övriga medlemmar. En informant tycker att detta bidrar till en *kreativ miljö*, en annan ser den *breda samlings av attraktiva medlemmar* som en anledning till att medlemskapet i Unesco LUCS lockade.

Unesco LUCS som varumärke betyder också mycket. Några informanter har uttryckt att det som väger tungt är själva namnet *Unesco*. För en av de intervjuade var detta den huvudsakliga orsaken till att hen engagerade sig i LUCS. En informant menar att de visserligen kunnat arbeta själva med sin verksamhet men att Unescos namn har skänkt *tyngd och legitimitet* till deras arbete. Enligt en annan informant har föreningens namn även kommit att *säkra aktiviteter knutna till den egna verksamheten tack vare* att de blivit piloter inom LUCS.

2. Informanternas åsikter som vi redovisar med kursiv stil här och på kommande sidor är inte direktcitat utan vår sammanfattning av informanternas ord.

Positiva synpunkter om det praktiska arbetet har också framförts i intervjuerna med representanterna från de medlemsorganisationer som tagit stor del av LUCS och därmed fått ut mer av samarbetet. Man ser positivt på att antalet medlemmar ökar. I vissa fall sägs medlemskapet i LUCS ha bidragit till att den egna organisationen har utvecklats. Här kan vi ta Borlänge kommun och Högskolan Dalarna som exempel, där ett nära samarbete mellan parterna har kommit till stånd bland annat tack vare Unesco LUCS.

Unesco LUCS utmaningar

Samtidigt har en del kritiska synpunkter framkommit i intervjuerna. I följande avsnitt kommer vi att redovisa denna kritik i form av ”utmaningar” som Unesco LUCS står inför.

Den första utmaningen är en upplevd otydlighet i själva organisationen: *Vem ska göra vad? Vem bjuds in? Olika aktörer deltar på möten med olika syften. Vad förväntas av piloterna? Ska alla medlemmar ha egna piloter? Är styrelsemötena bara en mötesplats för goda viljor eller är det en samling för att fatta beslut? Denna otydlighet gäller särskilt forskarnas roll i föreningen. Ska de skapa egna piloter eller bara vara med som rådgivare och bollplank?*

Den andra utmaningen gäller svårigheten att samarbeta. I detta fall dyker framförallt bristen på samarbete med forskarsamhället upp: *För lite kontakt med de andra medlemmarna. Särskilt med forskarsamhället. Saknar bättre koppling till forskningen. Jag hade stora förväntningar men de har inte infriats. Medlemmar från forskarsamhället i Unesco LUCS har i sin tur förklarat orsaken till denna svårighet: Tjänsten vid lärosätet har förändrats och fler arbetsuppgifter har tillkommit. Svårt att ta in arbete med LUCS inom ramen för den ordinarie verksamheten. Svårt att avsätta tid. Allt bygger på ideellt deltagande. Mötena ligger för tätt och är väldigt långa.*

Att många medlemmar efterfrågar ett bättre samarbete med forskarsamhället bygger kanske på en uppfattning om att forskarna förväntas kunna svara på eller lösa ”svåra frågor” som finns i samhället. De ska också hjälpa till med att skapa piloter. Ibland riktas denna förväntan även mot Unesco LUCS kansli som ju är förlagt på Mångkulturellt centrum. Kansliet, som är en administrativ enhet inom Unesco LUCS, blandas helt enkelt ihop med Mångkulturellt centrum som är ett forskningscentrum.

Den tredje utmaningen ligger enligt informanterna i att synliggöra Unesco LUCS bättre. Många anser att det händer för lite och att LUCS verksamhet förblivit rätt anonym. Vissa tycker att kommunikationen med allmänheten måste öka, just i syfte att göra verksamheten mer känd. Där har man förslagit en större närvaro på sociala medier. Dessutom måste piloternas resultat spridas bättre, både medlemmarna sinsemellan och utanför organisationen.

Den fjärde utmaningen handlar om att förbättra den interna kunskaps- och informationsspridningen. Några informanter ser det som att kunskapsspridningen mestadels hamnar inom styrelsen. För de medlemmar som inte har möjlighet att delta på alla konferenser, möten och workshops blir det dessutom svårt att hänga med

i vad som händer i Unesco LUCS. Där förslår en informant att man skapar bättre kommunikationsplaner för hur man ska gå vidare efter mötena.

Några av informanterna har relaterat den bristande kunskapsspridningen internt till individens roll. Exempelvis har en del av de intervjuade bytt arbetsplats och är därmed inte i position att agera kontaktperson inom LUCS. Då uppstår frågan om överlämning, vilket medlemmarna måste skapa rutiner för själva. En informant förklarade att när denna blev kontaktperson för LUCS så skedde ingen överlämning. En annan informant har i det avseendet kallat det hela för en personberoende verksamhet. Men flera informanter har även påpekat att det tar tid att förankra LUCS verksamhet i den ordinarie.

En del har också synpunkter om konferenserna, som är ett av de viktigaste verktygen för kunskapsspridningen. Trots visad uppskattning av konferenser har några informanter delvis ifrågasatt innehållet och spridningen av dessa. En informant menar att man inte borde ha generella omvärldskonferenser, utan snarare informella sammankomster med en tydlig agenda som kan skapa underlag för konkreta diskussioner. Detta skulle enligt informanten bidra till att tematisera kunskapsspridningen och underlätta spridningen till relevanta personer. En annan informant påpekade att konferenserna man deltagit i landar på *en teoretisk nivå*.

Den femte utmaningen handlar om styrelsen och dess struktur: Vilka ska sitta i styrelsen? Denna fråga har tagits upp särskilt i relation till Unesco LUCS tillväxt: *Verksamheten växer, går framåt och expanderar. Den är positiv. Men den påverkar också styrelsen. Vem ska sitta där? Vi måste tänka om när det gäller styrelsens struktur och personerna som ska sitta där. Kanske skala ner styrelsen och styrelsemötena och ha mer tematiska träffar istället.* Några informanter har också ifrågasatt organisationens snabba tillväxt: *LUCS ska växa organiskt. Inte ta in bara för att ta in.*

Den sjätte utmaningen är den administrativa rörligheten. En informant tolkar denna rörlighet som ett resultat av deltidstjänsterna på kansliet: *Kansliets arbetsuppgifter ska inte delas upp i flera mindre tjänster. Det ska bara finnas en tjänst som innehas av en person med tydligt uppdrag som jobbar mot styrelsen. Denna person ska få hjälp om det behövs.* En annan informant kopplar ihop rörligheten med bristande struktur och samordning. Informanterna har dock förståelse för att denna ofullkomlighet är ett resultat av bristande resurser i kansliet.

Den sjunde utmaningen ligger i att skapa givande kontakter och samarbete mellan medlemsorganisationerna. Några informanter tycker att det inte finns något samspel mellan medlemmarna, som man hade tänkt från början, utan att man bara träffas på styrelsemöten. De vill ha också en vägledning för hur ett sådant samspel ska förverkligas.

Den åttonde utmaningen är kunskapen som krävs för att skapa en pilot. Vi har tidigare nämnt att några av medlemsorganisationerna tog med sig en del av sin verksamhet som pilot till Unesco LUCS. Det finns också medlemmar som inspirerats att implementera andra medlemmars piloter i sin egen verksamhet. Men det finns inte så många som kunnat bygga upp en pilot efter medlemskapet i Unesco LUCS. Detta trots att det finns en manual för att skapa en pilot författad av kansliet.

Orsaken till denna utmaning är brist på kunskap eller erfarenheter inom området. För att komma till rätta med det kräver informanterna mer stöd från kansliet och sty-

relsen, mer utbyte med de andra piloterna, gärna genom hemsidan, och efterlyste mer matchning mellan medlemmarna.

Den nionde utmaningen är bristande resurser. Detta har tagits upp av flera informanter, i synnerhet de från civilsamhället som ofta har svaga ekonomiska resurser och därmed inte kan delta i Unesco LUCS aktiviteter i lika hög grad som de resurstarka medlemmarna. En informant menade att han måste prioritera sitt arbete eftersom det är det som försörjer honom. Om han ska delta på möten och konferenser under tider på dygnet då han vanligtvis arbetar innebär det att han måste betala ur egen ficka. Reseavståndet är också avgörande; enligt en informant var anledningen till att dennes organisation inte alltid deltog på alla konferenser eller möten det geografiska avståndet. Arbetsbelastning inom egen verksamhet har också nämnts som anledning till att man inte kan vara tillräcklig aktiv i föreningen.

Några har framfört sina problem med otillräckliga resurser för kansliet. Man ser att ekonomin är ett bekymmer, bland annat för att organisationen växer. Samtidigt finns förväntningar från samma medlemmar, särskilt de resurssvaga, att få ekonomiskt stöd från Unesco LUCS, eller åtminstone andra saker: idéer, färdiga planer, material eller administrativt stöd.

Den tionde utmaningen är bristen på utvärdering av piloter med hänvisning till kravet som funnits med från början i LUCS och som understryks i manualen. Man har också tagit upp svårigheterna med att göra en utvärdering och betonat att det behövs en särskild grupp för utvärdering av piloterna. Ett antal utvärderingar har förstås genomförts hittills, antingen internt eller externt av studenter och forskare. Men de har inte riktigt den utformning som Unesco LUCS kräver.

Det har även funnits diskussioner om den privata sektorns roll i LUCS. En av informanterna har varit skeptisk till deras roll i verksamheten, en annan har undrat varför inget företag finns med i nätverket. Men i allmänhet är förväntningarna på den privata sektorn inte särskilt stora hos informanterna, det verkar snarare som om deras frånvaro ibland har setts som en självklarhet.

Vem ansvarar för vad?

Unesco LUCS är fördelat på tre grupper: kansliet, styrelsen och medlemsverksamheter som organiserar piloter. Frågan är vilken grupp som har ansvaret för de utmaningar som vi har presenterat ovan. På grund av de otydligheter i organisationen som diskuterats tidigare är det inte lätt att svara på denna fråga. Vi ska dock försöka besvara den så gott det går. Vår bedömning är att:

- ◆ ansvaret för att öka spridningen, åtgärda osynligheten, genomföra mer relevanta konferenser och skapa en fungerande administration i första hand ligger på kansliet.
- ◆ ansvaret för att skapa tydlighet i organisationen och uppdatera styrelsens struktur i första hand ligger på styrelsen och kansliet.
- ◆ ansvaret för att skapa ett fungerande samarbete mellan medlemmar i första hand ligger både på medlemmarna själva och på styrelsen.
- ◆ ansvaret för att bygga upp och organisera fungerande och lärrika piloter

i första hand ligger på medlemmarna som äger piloterna samt på de personer i styrelsen som representerar forskarsamhället. Första gruppen kan hjälpa till med sina praktiska erfarenheter och den andra genom att ge vetenskapliga input.

- ◆ ansvaret för att förbättra kunskapsspridningen medlemmarna emellan och förankra Unesco LUCS i deras organisationer i första hand ligger på personer från dessa i styrelsen.

- ◆ ansvaret för att förbättra ekonomin för verksamheten ligger på alla medlemmar, speciellt på de resursstarka.

I slutet av detta avsnitt vill vi påminna att Unesco LUCS – med hänsyn till det stora antalet medlemmar och samarbetspartners – är en mycket komplicerad verksamhet. Å ena sidan är det mer än tio stora och små organisationer av olika slag som ska samarbeta med varandra i någon grad. Å andra sidan ska flera aktörer från den offentliga sektorn, forskarvärlden, civilsamhället och den privata sektorn samarbeta i genomförandet av piloter. Enligt våra erfarenheter från utvärderingar av Blommansatsningen och Storstadssatsningen är det inte så lätt att få med den privata sektorn i sådana samarbeten.³ Oftast väljer de att delta endast när det finns tydliga vinster, vilket inte alltid är fallet. Samarbetet med civilsamhället är svårt på grund av deras berättigade lojalitet mot sina medlemmar. Det framträder ofta en intressekonflikt mellan denna lojalitet och deltagandet i samarbetet. Dessutom utgör regler och lagar som styr deras resurser ofta hinder i samarbetet med de andra aktörerna.

Vi vill även tillägga att dessa aktörer har svårt att synkronisera sina tider för samarbetet. Till exempel arbetar personer från civilsamhället ofta dagtid och kan bara delta på kvällstid. Situationen är i många fall motsatt för personal från offentliga sektorn⁴ Att samtidigt ingå i ett samarbete som Unesco LUCS är med andra ord inte helt friktionsfritt. Med hänsyn till dessa svårigheter vågar vi säga att de problem som vi har visat på i detta avsnitt inte är särskilt ovanliga.

Lovande exempel

I detta avsnitt presenterar vi tre piloter som enligt vår bedömning kan räknas till kategorin ”lovande exempel”. Vår bedömning bygger på resultaten från dessa piloter och deras potential att kunna spridas och användas i andra liknande sammanhang. När vi talar om resultat menar vi både den praktiska effekten för målgruppen och själva metodens möjlighet att spridas och kunna initiera nya piloter. Piloterna som vi bedömer vara lovande exempel är 1) ”Interkulturella möten för integration i praktiken”, även känd som ”Språkvän/Flyktingguide”, 2) ”Välkomstjobb” och 3) ”Jämlik vård. Interkulturellt informationsprojekt i Botkyrka kommun. Goda vanor för ett

3. Hosseini-Kaladjahi, Hassan, Fåglar i vattenspegel. Utvärdering av integrationsprojekten i Botkyrka kommun, 1998, samt Hosseini-Kaladjahi, Hassan, Stora fiskar äter fortfarande små fiskar. Helhetsutvärdering av storstadssatsningen i Botkyrka kommun, 2002

4. Ibid

friskare samhälle”. En kortare beskrivning av dessa piloter presenteras i Bilaga 1 i slutet av denna uppföljning. Här ska vi ge en utförligare beskrivning av dem, deras arbetsmetoder, deras spridning eller potential till spridning och varför vi bedömer att de är lovande exempel.

Interkulturella möten för integration i praktiken

Verksamheten har sina rötter i de samtal som Eskilstuna kommuns personal med ansvar för integrationsfrågor har fört i syfte att finna sätt att bygga broar mellan nyanlända och svenskar. De inleddes 2006, och redan då hade kommunen tagit emot ett stort antal nyanlända. Motivet bakom verksamheten var att de nyanlända mest träffade myndigheter och deras tjänstemän i samband med personliga ärenden, utan att lära känna ”vanliga” medborgare i informella sammanhang.

En källa till inspiration var en annan verksamhet som redan pågick i Stockholm under namnet Volontärbyrå, i regi av Stockholm stad. Volontärbyrå hade under denna tid omkring 240 volontärer som träffade personer som nyss kommit till Stockholm – oavsett om de sökte asyl eller bara besökte staden – för att berätta om Stockholm.

Efter en försöksperiod mellan år 2006 och 2012 permanentades verksamheten i Eskilstuna kommun tack vare de första årens positiva resultat. Piloten syftar till att matcha nyanlända med svenskar och skapa vardagliga relationer mellan dem. Det stärker de nyanländas kunskap om svenska språket och svenska samhället samtidigt som mötena berikar svenskarnas kunskap om de nyanländas hemländer, bakgrund och kultur.

Deltagandet i verksamheten är frivilligt. Det börjar med en intresseanmälan till kommunen från båda parter. Sedan får de genomgå en matchningsprocess där hänsyn tas till kön, ålder, utbildning, yrke, intresse, språk etc. Träffarna fortsätter så länge som båda parter bedömer relationen vara intressant och givande. Kommunen står alltid för stöd när eventuella svårigheter dyker upp.

Piloten har utvärderats i två studentarbeten (Dahlberg 2014 och Evenseth & Askari 2015) samt av en forskare från Mälardalens högskola (Aytar 2016). Enligt Aytars utvärdering lyckades verksamheten utöka antalet matchningar från 106 till 338 mellan december 2012 och augusti 2013 (det vill säga med 200 procent) och metoden kom att spridas till 120 verksamheter, först till grannkommunerna i regionen och därefter till hela landet. Under denna spridningsfas utvecklade man nya metoder som till exempel gruppmatchning och elektronisk anmälan. Enligt representanten från denna verksamhet i Eskilstuna kommun, som deltog i en konferens arrangerad av LUCS på Mångkulturellt centrum 7–8:e december 2017, fortsätter utvecklingsprocessen och antalet kommuner med liknande verksamheter uppgår nu till 200.

Orsaken till denna utveckling diskuteras inte i denna uppföljning. Det är dock inte svårt att förstå att pilotens framgång bland annat bygger på två viktiga faktorer:

1) Verksamheten skapar en situation där båda parter vinner på att samverka, en så kallad win-win-situation. Nyanlända får möjlighet att skapa relationer med etablerade personer vilket är mycket viktigt för dem under de första åren, både emotionellt och intellektuellt. De får möjlighet att hitta nya vänner, utveckla sitt språk och stärka sin

kunskap om landet där de kommer att leva i framtiden. De etablerade personerna, särskilt de äldre som har mer tid och inte har så stora sociala nätverk, får möjlighet att skapa relationer, bryta sin isolering och utveckla nya kunskaper om de andra länderna. Bland dessa finns också personer som får möjlighet att tillfredsställa sitt engagemang och sin ideologi som bygger på kampen för jämlikhet och mänskliga rättigheter.

2) Verksamheten är tydlig och konkret. Genom att mobilisera ett stort antal privatpersoner har den potential att göra ett stort arbete med små resurser. Att kommunen skapar en plattform där vanliga människor kan ingå i ett betydelsefullt sammanhang spelar nog också en stor roll för projektets framgång.

Välkomstjobb

Välkomstjobb organiseras av Halmstad Fastigheter AB (HFAB) och Arbetsförmedlingen. HFAB samordnar projektet medan Arbetsförmedlingen bidrar med ekonomiskt stöd till de nyanlända. Piloten går ut på att HFAB hittar praktikplatser och arbeten till nyanlända som bor i bolagets lägenheter, samtidigt som dessa får lära sig svenska. I samarbetet ingår även att båda parter kartlägger de nyanländas tidigare erfarenheter och kompetens.

Det som är särskilt positivt med denna pilot är att den hjälper nyanlända att etablera sig snabbare i Sverige såväl på arbetsmarknaden som språkmässigt. Deltagandet i verksamheten är frivilligt och det enda kravet är att individen har eller kommer att få ett lägenhetskontrakt hos HFAB.

HFAB ordnar praktikplatser på olika sätt; inom sin egen verksamhet, via Arbetsförmedlingen, via projektledarens kontaktnät, genom att ställa krav på sina underleverantörer via sina upphandlingar samt genom sponsoravtal med Halmstads elitföreningar.

Denna form av verksamhet har redan spridit sig. Ett exempel är Östersundshem som genom projektet "Innanförskapsakademien" hjälper arbetslösa ungdomar i åldern 18–24 år, asylsökande samt personer som är inskrivna i etableringsuppdraget att komma in på arbetsmarknaden. Genom tre månaders praktik, antingen hos Östersundshem eller hos någon av deras samarbetspartner, workshops och föreläsningar ska deltagarna få erfarenheter, kunskap, nätverk och referenser.

Ett annat exempel är Bostad AB Mimer, Västerås största bostadsföretag, som ägs av Västerås stad. Med sitt sociala hållbarhetsprojekt "Propellern" hjälper de nyanlända till studier eller arbete samt med att bygga sociala nätverk genom att anordna möten med Västeråsbor. Projektet innebär att 50 nyanlända under 16 veckor erbjuds arbetspraktik inom bolaget eller på andra företag/organisationer. De får även hjälp med att sätta upp mål, analysera sin kompetens och lära sig mer om den svenska kulturen och samhället. Projektet samarbetar med en ideell förening som består av etablerade svenskar. De bjuder nyanlända som är intresserade att lära sig svenska samt skaffa sig nya vänner på gemensam middag. Dessutom ordnar bostadsbolaget middagar för sina egna anställda och nyanlända för att på så sätt skapa relationer mellan dem.

Det tredje exemplet är ett bostadsbolag inom Framtidenkoncernen i Göteborg som

på olika sätt arbetar med att skapa fler arbetstillfällen för sina hyresgäster. Målet är att skapa trygga och hållbara miljöer där individer vill leva och trivas och därigenom bygga ett hållbart samhälle för framtiden. Bolaget skapar arbetstillfällen för sina hyresgäster bland annat genom ställa sociala krav vid upphandling av underleverantörer.

Välkomstjobb utvärderades år 2016 av två studenter från Akademin för hälsa och välfärd vid Högskolan i Halmstad. Enligt dem hade 160 personer sökt till verksamheten, varav 107 uppfyllde kraven för deltagande i Arbetsförmedlingens etableringsprogram. Av de 107 välkomstjobbarna har 61 kommit ut på praktik och av dessa har 25 personer fått arbete.⁵

Även i detta fall är win-win-situationen en betydande faktor för pilotens framgång. Piloten underlättar Arbetsförmedlingens arbete och ordnar en bra framtid för sin målgrupp, vilket gör situationen tryggare för dem under en längre tid. Vi vill också peka på att verksamhetens mål och arbetsmetoder är konkreta och tydliga, vilket med all säkerhet bidragit till att de har lyckats så pass bra.

Jämlik vård. Interkulturellt informationsprojekt i Botkyrka kommun. Goda vanor för ett friskare liv

Piloten har genomförts av Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland (RCC) i samarbete med Landstinget. RCC har stått för organisering och genomförande, och Landstinget för finansiering. Syftet har varit att minska ojämlikheten i hälsa som råder mellan människor födda i och utanför Sverige, genom att sprida information på det egna modersmålet bland befolkningen. Man har utgått från åtta åtgärdsområden som bedömts vara viktiga för att förebygga cancer:

1. Undvika rökning
2. Försöka att ha en hälsosam kroppsvikt
3. Vara fysiskt aktiv
4. Äta hälsosam och varierad kost
5. Dricka måttligt med alkohol eller ingen alkohol alls
6. Njuta av solen men undvika att bränna sig
7. Gå på screening vid kallelse
8. Vaccinera sig mot HPV (Humant papillomvirus).

Verksamheten har framför allt fokuserat på de bostadsområden i Botkyrka kommun som har lägre socioekonomisk status eftersom dessa är överrepresenterade bland personer som drabbas av cancer. Där vänder sig invånarna i mindre grad till sjukvården för att ta olika slags tester som kan minska dödligheten bland cancerdrabbade personer.

Informationen har spridits av 42 volontärer i åldrarna mellan 16–73 (21 kvinnor och 21 män) från lokalbefolkningen, så kallade hälsoinformatörer, som har utbildats för detta syfte. Utbildningen har omfattat en tvådagars grundutbildning och därefter olika temautbildningar under den tiden som informatörerna har jobbat med verksamheten. Ett av kraven för att bli hälsoinformatör var att kunna minst ett främmande språk utöver svenska, däribland engelska, arabiska, finska, eller franska. Ett annat

5. Vodenicarevic och Vilic 2016: 3

krav var att informatören skulle vara bosatt eller verksam i Botkyrka kommun. Som stöd har organisationen också tryckt upp arbetsmaterial på nio olika språk. RCC och Botkyrka kommun har gett stöd till verksamheten i olika former beroende på informanternas behov.

Informationsträffar har skett i olika föreningar, på skolor, förskolor, öppna förskolor, medborgarkontor, MVC (Mödravårdscentraler), BVC (Barnvårdcentraler), Botkyrkabyggen Fittja, Mångkulturellt centrum, SFI (Svenska för invandrare), Föreningsrådet, Ungdomsfullmäktige, kyrkor, moskéer och andra samlingsplatser. Dessutom har man gått ut med information i lokala massmedier. Dogge Doggelito (Douglas León, en känd rap-artist som bor i Alby och som förlorade sin fru i cancer, gav sitt stöd genom att vara ambassadör för piloten och uppmärksamma allmänheten om vikten av arbetet mot cancer. Arbetet pågick mellan september 2015 och januari 2016, och under denna tid genomfördes totalt 678 aktiviteter.

RCC har själv utvärderat verksamheten genom en enkätundersökning bland SFI-studerande. Av 319 deltagare svarade 40 procent på enkäten. Utvärderingen visade bland annat att svaret på frågan "Vet du vad cancer är?" hade gått upp från 98 procent till 100 procent efter piloten. På frågan "Vad kan man göra för att undvika att få cancer?" hade siffran stigit från 74 till 100 procent. Exakt samma siffror gällde frågan "Vet du vad screening är?" Likaså återfanns en positiv utveckling bland svaren om faktorer som kan hjälpa eller stjälpa vid cancer: när det gällde kunskap om moti- onens positiva effekt ökade de positiva svaren från 18 till 55 procent, kunskap om kos- tens betydelse från 58 till 75 procent, om rökningens negativa effekter från 95 till 100 procent, om alkoholens negativa effekter från 79 till 90 procent och slutligen steg de positiva svaren om solningens negativa effekter från 83 till 85 procent. I utvärdering- en finns också en mängd kvalitativt material som visar en positiv ökning av kunska- perna om cancer bland invånarna.

Enligt utvärderingen ligger följande faktorer ligger bakom projektets framgång:

a) Rekryteringen av hälsoinformatörerna skedde lokalt, den riktade in sig på olika grupper beträffande ålder, etnisk bakgrund och språk, vilket underlättade arbetet.

b) Ett fungerande samarbete med Botkyrka kommuns olika offentliga och civila organisationer.

c) Projektledarens personliga engagemang då denne själv drabbats av cancer.

d) Artisten Dogge Doggelitos stora engagemang. Några av informatörerna hade dessutom egna erfarenheter av cancer bland släktningar och vänner.

Dessa faktorer är förstås alla viktiga för att projektet lyckades. Men vi vill samti- digt betona att verksamheten, både vad gäller mål och metod, i likhet med de andra lyckade projekten är konkret och tydlig och bygger på en win-win-situation. Regionalt Cancercentrum vinner på att de kan genomföra sina arbetsuppgifter samtidigt som Botkyrka kommun förbättrar hälsan hos sina medborgare, något de båda har arbetat för under en lång tid. Dessutom får medborgaren enkel och tillgänglig information om en sjukdom som nuförtiden drabbar ett stort antal människor.

Piloten har redan lockat till sig intresse från ett antal andra aktörer. Informatörer- na har bjudits in av Stockholms kommun för att informera om projekterfarenheterna. Enligt utvärderingen har Botkyrka kommun redan visat intresse för att implementera konceptet i den ordinarie verksamheten och dela finansieringen med RCC Stock-

holm-Gotland. Det kommer även att påbörjas ett samarbete med ytterligare tre kommuner.

Rekommendationer

- ◆ Nu har Unesco LUCS genomgått sin uppbyggnadsfas och bör tydliggöra sin organisation enligt de synpunkter från informanterna som sammanfattats under avsnitten om LUCS externa verksamhet och dess utmaningar. Förhoppningsvis kommer det att leda till förändringar av verksamheten och minska beroendet av individuella initiativ, som mycket av verksamheten idag baseras på. Här vill vi åter betona att Unesco LUCS är en egen organisation och inte bör förväxlas med stiftelsen Mångkulturellt centrum.

- ◆ Unesco LUCS måste hitta fram till större mervärden och gemensamma intressen för de medlemsorganisationer och aktörer som deltar i piloternas verksamhet. Det gäller att skapa en win-win-situation för samtliga deltagare och medlemmar. Vad vinsterna ska bestå av för de olika sektorerna är något som kanske kan bestämmas löpande utifrån situationen.

- ◆ Att bygga upp en pilot som ska bygga på samarbete mellan flera aktörer och lösa eller svara på ”svåra frågor” är inte en enkel historia. Man kan inte bygga upp en sådan pilot endast med hjälp av en manual. De piloter som varit framgångsrika – och vi har presenterat tre av dem i tidigare avsnitt – har en lång process av experiment bakom sig. För att bygga en pilot krävs både praktiska och akademiska erfarenheter.

- ◆ Piloterna kan lösa ”svåra frågor” med enkla och konkreta åtgärder. Men målen och arbetsmetoderna måste vara tydliga. Det finns en del verksamheter bland de presenterade piloterna som inte passar in i denna definition av en pilot. Till exempel är en av piloterna från Malmö, ”Handlingsplan mot diskriminering”, viktig och intressant, men den är för omfattande och komplicerad, och därmed inte tillräckligt konkret och avgränsad. Man kan säga detsamma om ”Bilders Makt” som är en pilot från Mångkulturellt centrum.

- ◆ Vi håller med en av informanterna som anser att man bör undvika att ta in ideologiska och kontroversiella piloter till Unesco LUCS. Piloterna bör istället syfta till att stärka social hållbarhet och mänskliga rättigheter, vilka är målen för Unesco LUCS verksamhet. Informanten syftar på piloten ”Jämlikhetsdata”, och vi lägger till piloten ”Postkolonialt Forum”. Det råder delade meningar kring dessa ämnen i forskarsamhället.

- ◆ Vi håller också med en annan informant som säger att Unesco LUCS istället för att anordna generella omvärldskonferenser borde organisera informella sammankomster med en avgränsad agenda och skapa forum *för konkreta diskussioner*. Man måste tematisera kunskapsspridningen och bjuda in relevanta personer. Genom informella tematiska diskussioner samlas personer med akademiska och praktiska kompetenser inom olika områden. De kan då diskutera och stödja verksamheterna rent

praktiskt, åtminstone under den tid då organisationen har begränsade resurser och är tvungen att prioritera. Detta betyder inte att omvärldskonferenser har ett mindre värde, utan att det för närvarande är mer rationellt att fokusera på tematiska arbeten och spara omvärldskonferenserna till framtiden, när föreningen fått mer resurser. Vi måste komma ihåg att LUCS akademiska medlemmar både bevistar internationella konferenser och tar del av resultaten från dessa.

- ◆ Kvantitet ska inte prioriteras framför kvalitet, säger några av informanterna. Vi ser en positiv poäng i detta uttalande. Att ta emot fler medlemmar utan att kunna handla dem leder till splittring, förvirring och passivitet. Vi ser redan indikationer på en sådan förvirring och passivitet hos några medlemmar.

- ◆ Medlemmarna från forskarsamhället behöver inte skapa egna piloter. De hjälper styrelsen och medlemsorganisationerna bäst genom att agera rådgivare och dela med sig av relevant kunskap. Som tidigare sagts kan de ta på sig en del av arbetsuppgifter som i nuläget uppfylls av omvärldskonferenser.

Faktum är att en del av våra rekommendationer är välbekanta för medlemmarna i styrelsen; de har regelbundet, under olika diskussioner, fått höra samma synpunkter som vi hört i våra intervjuer. Under hösten 2017, parallellt med beställningen av denna uppföljning, har styrelsen beslutat att påbörja ett förändringsarbete i verksamheten. I underlaget för beslutet återfinns flera punkter som överensstämmer med våra rekommendationer. Dessa lyder:

- ◆ Föreningen kan inte växa mer eller ta emot nya medlemmar i sin nuvarande form.
- ◆ Medlemsnyttan ska bli större genom att kontakten medlemmarna sinsemellan ökar.
- ◆ Föreningen måste tydliggöra sin verksamhet.
- ◆ Ansvaret för vissa diskussionsfrågor ska flyttas från styrelsen till medlems- och temamöten.
- ◆ Verksamheten ska effektiviseras utifrån tillgängliga resurser.

LITTERATUR

- Aytar, O, (2016) *Interkulturella möten för integration i praktiken. Utvärdering av verksamheten flyktingguide/språkvän i Eskilstuna kommun och kommunens regionala/nationella samordningsroll*. Eskilstuna: Mälardalens högskola
- Hosseini-Kaladjahi, H, (1998), *Fåglar i vattenspegel. Utvärdering av integrationsprojektet i Botkyrka kommun*, Tumba: Mångkulturellt Centrum.
- Hosseini-Kaladjahi, H, (2002), *Stora fiskar äter små fiskar – helhetsutvärdering av storstadssatsning i Botkyrka kommun*, Tumba: Mångkulturellt Centrum.
- Interkulturellt informationsprojekt i Botkyrka kommun. Goda vanor för ett friskare liv*, (2017) Stockholm: Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland.
- Vodnicarevic A. & F. Vilic, (2016) *En utvärdering av projektet ”Välkomstjobb” – ”Välkomst jobb” eller ”Välkomstpraktik”?* Halmstad: Högskolan i Halmstad.

Bilaga 1. Piloter

Strategisk utvecklingsplan för arbete mot diskriminering i Malmö stad (Malmö)

Denna pilot är en långsiktig verksamhet som genomförs av Malmö stad i samarbete med olika organisationer, specifikt föreningslivet. Visionen med verksamheten är att göra staden fri från diskriminering på grund av kön, etnicitet, ålder, funktionsnedsättning, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck.

Verksamheten har definierat tre effektmål till 2016 ur olika perspektiv: samhällets, verksamhetens och arbetsgivarens. Målet med samhällsperspektivet är att skapa en aktiv samverkan med civilsamhället, föreningar och enskilda individer i stadens utvecklingsarbete inom ramen för arbetet med mänskliga rättigheter och antidiskriminering. Verksamhetsperspektivets mål är att göra en jämlik fördelning av makt och inflytande för alla människor oavsett bakgrund och tillhörighet. Målet med arbetsgivarperspektivet är att arbeta aktivt med kompetensutveckling för kommunens medarbetare inom området diskriminering, och att implementera Malmö stads plan för jämställd personalpolitik.

Malmö stad genomför detta arbete i form av utbildningar, granskning av regler, lagar och strukturer. Alla dessa åtgärder bygger på ett normkritiskt perspektiv.

Jämlikhetsdata (Botkyrka)

Denna pilot genomfördes av Botkyrka kommun i samarbetet med Mångkulturellt centrum, Afrosvenskarnas Riksförbund, Svenska muslimer i samarbete, Civil Rights Defenders samt forskare förankrade i juridik och mänskliga rättigheter. Målet med verksamheten är att med kvantitativa metoder samla in specifika data genom en självkategorisering som är vanlig i olika demokratiska länder som England och USA. Med självkategorisering menas här att invånarna själva bestämmer vilka grupper de tillhör. Enligt kommunen ska datan ge underlag för säkrare analyser och bidra till att stärka arbetet för jämlika livschanser och mänskliga rättigheter.

Piloten har nu avslutats och implementering pågår i kommunens styrsystem i arbetet med mänskliga rättigheter. Det pågår också diskussioner om att pröva metoden på arbetsmarknadsförvaltningen och vuxenutbildningen.

Bilders Makt (Mångkulturellt centrum)

Bilders Makt är en nätbaserad fritt tillgänglig kunskapsbank med bilder, film och förklarande texter om stereotypa bilder (bildersmakt.se). Genom att berätta om bildernas historia, funktion och teman erbjuder Bilders Makt ett verktyg för fördjupad visuell läskunnighet om rasistiska stereotyper. I piloten ingår också en utställning på Mångkulturellt centrum med namnet "Bilders makt – Vad ser du?" som nu inkluderas i MKC:s utbildningsverksamhet.

Botkyrka fördomsfritt – Stoppa Ryktet (Botkyrka)

Piloten genomfördes av Botkyrka kommun i samarbete med Fanzingo, Orten i Fokus,

Immigranternas Riksförbund, Mångkulturellt centrum, Södra Sidan, Botkyrkas ungdomsfullmäktige, Riksteatern, Kultur och fritid samt kommunledningsförvaltningen. Verksamheten har inspirerats av liknande verksamheter i Barcelona.

Målet var att kämpa mot fördomsfulla rykten. Dessa skapar enligt verksamheten social och mental distans mellan invånarna, begränsar livschanserna för dem som drabbas av rykten, bidrar till grogrund för rasism, marginalisering och diskriminering och utgör ett allvarligt hot mot demokratin och mänskliga rättigheter. Verksamheten har försökt att nå sitt mål genom att utveckla samarbetet mellan politiker, forsknings- och civilsamhället samt genom att mobilisera eldsjälarna som har kunskap och erfarenheter inom området.

Flyktingguide och språkvän i Eskilstuna (Eskilstuna)

Målet med piloten är att skapa frivilliga relationer mellan nyanlända och etablerade personer. Projektet ska motverka okunskap, fördomar och segregation och har som mål att underlätta personliga kontakter bortom etniska gränser för ett ömsesidigt utbyte, samt att erbjuda nyanlända en chans att träna svenska och lära känna svenska samhället. Verksamheten startades år 2006 i Eskilstuna kommun innan Unesco LUCS grundades i samarbete med Rädda Barnen och Röda Korset. Den är nu en permanent verksamhet i kommunen i samarbete med Länsstyrelsen i Sörmland. Pilotens arbetsmetod har redan spridit sig till flera kommuner i Sörmlands region och ett antal kommuner i andra regioner.

Interreligiös dialog i Eskilstuna (Eskilstuna)

Piloten syftar till att främja interreligiös dialog och samarbete mellan olika trossamfund i kommunen för att skapa samförstånd mellan anhängare till olika religioner, och kämpa mot den religionsfientlighet som används av högerextremistiska organisationer och grupper i rasistiska ändamål. Arbetet utförs genom att man skapar gemensamma arenor med representanter från olika trossamfund för kunskaps- och erfarenhetsutbyte samt genom att organisera kunskapsseminarier och evenemang.

Verksamheten genomförs av trossamfundet själva, medan kommunen fungerar som bollplank mellan dessa grupper och ansvarar för kompetenshöjande insatser för kommunens egen personal. Piloten inleddes 2014 och har implementerats i kommunens ordinarie arbete genom bland annat medverkan av religiösa samfund i kommunens interkulturella råd.

På lika villkor (Rädda Barnen)

Denna satsning har som syfte att förbättra barns rättigheter och levnadsvillkor i socioekonomiskt utsatta områden där barnfattigdomen är hög. I dagsläget pågår verksamheter riktade till barn, unga och föräldrar i stadsdelar i Stockholm, Göteborg, Borlänge och Malmö. Arbetsmetoden varierar i de olika områdena beroende på de lokala förutsättningarna. Barnen och föräldrarna får själva identifiera de egna områdenas utmaningar och behov samt organisera och driva anpassade aktiviteter. Rädda Barnen bidrar med verktygen som behövs för att förverkliga dessa aktiviteter och förstärka engagemanget.

Antirykteskampanj i Borlänge (Borlänge)

Piloten har fått sin inspiration från liknande verksamheter som har tidigare genomförts i Barcelona och Botkyrka kommun. Verksamheten är en del av kommunens handlingsplan för att värna demokratin och motverka våldsbejakande miljöer i Borlänge. Den ska arbeta fram ett arbetssätt för att bemöta rykten som skapar social och mental distans mellan invånarna i kommunen. Arbetet kommer att genomföras i samarbete med Högskolan i Dalarna och Rädda Barnen. Man vill också ta in näringslivet så långt det är möjligt. Piloten startades år 2017 och planeras vara integrerad i kommunens befintliga verksamhet år 2019.

Välkomstjobb (HFAB)

Piloten initierades av HFAB (Halmstads Fastighet AB) som ett svar på utmaningarna som den ökade flyktingströmmen medförde. Den hjälper nyanlända som har lägenhetskontrakt hos bolaget till snabbare inträde på arbetsmarknaden via jobb eller praktik. Verksamheten ger också leverantörer och samhällspartners möjlighet att vara goda ambassadörer i samma anda. Piloten genomförs i samarbete med Arbetsförmedlingen Halmstad/Hylte och Högskolan i Halmstad.

Jämlik vård. Interkulturellt informationsprojekt i Botkyrka. Goda vanor för ett friskare liv (RCC)

Piloten, som initierats av Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland, syftar till att förebygga cancersjukdom specifikt bland resurssvaga grupper som enligt tillgänglig statistik har mindre chans att överleva än patienter från socioekonomiskt starka grupper. Verksamheten går ut på att sprida kunskap bland invånare lokalt, specifikt i fattigare områden, om cancer, screening och hur man själv, med små åtgärder, kan minska risken för att drabbas av olika cancersjukdomar. Arbetet genomförs av ett antal frivilliga hälsoinformatörer som man rekryterat lokalt och som genomgått en kortare utbildning inom området. Samarbetspartner är Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland och Botkyrka Kommun.

Postkolonialt Forum (ABF)

Målet för Postkolonialt Forum är att pröva förändringsmöjligheter utifrån koloniala samhällsutmaningar för att skapa en rikstäckande infrastruktur som ska underlätta allianser och ge stöd i arbetet för social, ekonomisk och politisk rättvisa. Verksamheten syftar till att normalisera och bereda plats för många av de pågående samtal och kunskapsutbyten som äger rum bland sociala rörelser runt om i landet, både kring kolonialismens historia och effekterna och konsekvenserna för vår samtid.

Forumet är fortfarande under uppbyggnad. Olika samtal, workshops, uppträdanden av aktivister, kommunikation mellan konstnärer och sakkunniga inom postkoloniala frågor pågår för att ge input till forumens upplägg och innehåll och till att skapa en webbsida.

Boendekraft (Botkyrkabyggen)

Boendekraft handlar om att ta tillvara på de boendes egen kraft, förmåga, vilja och kompetens för att tillsammans med Botkyrkabyggen och Hyresgästföreningen utveckla deras boendeområden.

De som arbetar med Boendekraft i områdena kallas gårdsambassadörer. Alla hyresgäster som vill engagera sig för att tillsammans bidra till trivsel, delaktighet och ökad trygghet i sina bostadsområden kan bli gårdsambassadörer.

Botkyrkabyggen och Hyresgästföreningen har gemensamt tecknat ett boendeinflytandeavtal om Boendekraft. Fokus ligger på trivselskapande åtgärder och ökad delaktighet bland de boende. Avtalet reglerar inflytandet över boendemiljö, ombyggnad och upprustning av Botkyrkabyggens nuvarande och tillkommande fastighetsbestånd.

Fotboll mot rasism (MFF)

Fotboll mot rasism är Malmö Fotbollsförenings (MFF) pilot inom dess verksamhet ”MFF i samhället”. Piloten arbetar bland annat genom en turnering för 12-åringar i Skåne under temat ”Ge rasismen rött kort”. Turneringen organiseras av MFF i samarbete med olika idrottsklubbar i Skåne.

MFF har också ett samarbete med Malmö stad kring skolfotboll på samma tema. Skolor i staden deltar i en turnering och genomför en temadag på skolan kring ”Allas lika värde och värdighet”, där Barnkonventionen fungerar som en ram för värdegrundsarbetet. Deltagare i piloten är MFF, Pedagogisk Inspiration i Malmö stad, Moderna Museet, E.ON, Länsförsäkringar, Region Skåne, Rädda Barnen och Mötesplats: UMIS i Malmö.

Digital dialog (Everland Communications)

Kunskapspiloten *Digital dialog* vill bidra till utveckling av konkreta metoder och kompletterande digitala verktyg för medborgardialog. Man vill ställa frågor kring vem som deltar, vems röst som kommer till tals, vem som kommer på möten och vem som är aktiv. Under hösten 2017 var alla Unesco LUCS medlemmar välkomna att kostnadsfritt samarbeta med Everland inom ramen för piloten.

Träffpunkt Syd (Vårlyjus)

En träffpunkt för unga ensamkommande med permanent uppehållstillstånd och boende i södra Storstockholm. Piloten vill undersöka vilka metoder som kan användas för ett interkulturellt förhållningssätt i det sammanhanget. Träffpunkt Syd har till uppgift att utgå från den erfarenhet och kunskap som finns samlad inom Vårlyjus, och pröva nya, kreativa och mindre traditionella grepp för etablering och integration i en tid då alla är överens om utmaningarna samtidigt som det finns få formulerade insatser för kommunerna att beställa.

Man vill utveckla en mötesplats som kompletterar med insatser som skapar och bygger relationer till de unga. Samtidigt vill man ge kommunerna en chans att hämta andan. Kunskapspiloten ser man som en investering för framtiden. Den finns på södra sidan av Storstockholm, på norra sidan har man behållit avtalen med HVB-hem.

Bilaga 2. Projektfasen Unesco LUCS – en kort sammanfattning

Den 6 december 2013 erhöll Unesco LUCS status som verksamhet av Svenska Unesco-rådet. Invigningen skedde den 14 maj 2014.

Beslutet föregicks av en idé- och projektperiod som pågick från 2010 (idé/inspiration) till en mer strukturerad projektperiod som varade fram till invigningen. Två förstudier föregick beslutet, framtagna i januari 2012 och maj 2013. Det praktiska arbetet inleddes 2011.

Idén bakom Unesco LUCS har sitt ursprung i Botkyrkas medlemskap i den europeiska koalitionen Städer mot rasism (ECCAR). ECCAR är ett Unescoinitiativ som samlar städer i en nätverksstruktur för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Staden Barcelona hade vid tillfället 2010–2011 stöd i sitt arbete med Unescocat (Katalonien-baserat Unesco med internationell status), ett Unescocenter med kapacitet att kunskapsstödja staden i frågor som rörde rasism och diskriminering. Detta inspirerade Botkyrka, och en diskussion inleddes med Malmö, som också var medlem i ECCAR, om möjligheten att skapa något liknande i Sverige. Flera besök gjordes i båda riktningarna mellan Unescocat och projekteringen av Unesco LUCS i Sverige.

Varför Unesco?

Unesco är FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur sedan 1945. Uppgiften att främja samarbete mellan länder för att främja fred, säkerhet och mänskliga rättigheter inspirerade initiativtagarna till idén om ett nationellt lokalt Unescoarbete. Lokala avtryck med stöd i tankar som Unesco utarbetat i egna programmet MOST, Management of Social Transformations, inspirerade, liksom ECCAR:s struktur.⁶ Under perioden skapades svenska ECCAR-nätverket. Tanken att ett svenskt Unesco LUCS skulle kunna bygga vidare på kunskapsarbetet lyftes fram som en möjlighet för kommuner som bedriver ett utvecklingsarbete inom området.

År 2014 startade den första förstudien som innebar att Malmö stad, Eskilstuna kommun och Botkyrka kommun ingick partnerskap med varandra, med syftet att arbeta för ett Unescocenter i Sverige. Tjänstemannatid och medel avsattes. Medel söktes också, och beviljades från Open Society. Tre kunskapspiloter prövades för att testa hållbarheten i ”treenigheten” politik/förvaltning, akademien och förening/civilsamhället i ett praktiskt kunskapsarbete.

Utmaningar formulerades som grund för arbetet. Projektet tydliggjorde att ingen aktör ensam kan lösa de komplexa samhällsutmaningarna – den offentliga sektorn, civilsamhället och forskare behöver arbeta närmare varandra. Samverkan och erfarenhetsutbyte i nätverksform behövde utvecklas. Erfarenheter måste säkras och prövas av andra och ”skalas upp” i den egna strukturen.

Botkyrka kommun hade som mål i sin interkulturella strategi att skapa stödstrukturer för det egna arbetet och utmaningarna på det lokala planet. Under projektperioden etablerades en Advisory Board med uppgift att stödja med kontakter som gagnar föreningens utveckling.

6. MOST (Management of Social Transformations) är ett överstatligt vetenskapligt program inom UNESCO. Det syftar till att bygga broar mellan forskning och praktik och ge stöd för social förändring. Inom Svenska MOST-kommittén, tidigare finansierad av Svenska Unescorådet, har aktiviteterna främst varit inriktade på frågor om migration, marginalisering och social inkludering.